

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 477/2024 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kaivostoiminnan geopoliittisista ja ympäristöriskeistä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Vesa Kallion / kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 477/2024 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus on ryhtynyt tai ryhtymässä liittyen venäläisten toimijoiden rooliin Suomessa tapahtuvassa malminetsinnässä ja kaivostoiminnassa,

millä tavoin hallitus varmistaa, että EU:n pakotteiden piiriin kuuluvia henkilöitä ja yrityksiä ei ole osallisina Suomessa tapahtuvassa malminetsinnässä ja kaivostoiminnassa,

millä tavoin hallitus varmistaa, että Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes ottaa huomioon venäläisten toimijoiden roolin lupahakemusten käsittelyssä ja päätöksenteossa,

millä tavoin hallitus varmistaa, että venäläisten malminetsintään ja kaivoksiin liittyvä toiminta Suomessa ei edistä ja pitkitä Venäjän kykyä jatkaa laitonta hyökkäyssotaansa Ukrainassa, ja

millä tavoin hallitus aikoo varmistaa, että kaivostoiminta ei aiheuta minkäänlaista haittaa tai vaaraa ympäristölle ja erityisesti vesistöille?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomessa kaivostoimintaa ohjaavalla lainsäädännöllä varmistetaan sekä kansallisen turvallisuuden näkökulmien että ympäristön- ja vesistöjen suojeluun liittyvien näkökohtien huomioiminen kaivostoiminnassa ja malminetsinnässä. Vuoden 2023 kesäkuussa voimaan tulleen kaivoslain uudistuksen (505/2023) valmistelun yhteydessä Eduskunnan talousvaliokunta lisäsi lakiin säännöksiä, joilla mahdollistetaan kansallisen turvallisuuden näkökulmien huomioiminen entistä paremmin kansallisen turvallisuuden näkökulmat. Talousvaliokunnan lisäyksillä mahdollistettiin muun muassa lupa-asian käsittelyn siirtäminen työ- ja elinkeinoministeriöön ja luvan epääminen, jos toiminnan arvioidaan vaarantavan maanpuolustusta, huoltovarmuutta, yhteiskunnankannalta välttämättömän infrastruktuurin toimintaa tai muuta näihin rinnastettavaa kansallisen turvallisuuden etua.

Nykyisellään myös kaivostoiminnasta annettu valtioneuvoston asetus kaivostoiminnasta (391/2012) sisältää eräitä säännöksiä lausuntojen pyytämisestä, kun kansallisen turvallisuuden näkökulmat ovat kaivoslain mukaisessa hankkeessa ajankohtaisia. Olemassa olevan asetustason sääntelyn lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö on vuoden 2024 aikana valmistellut kaivostoiminnasta annetun asetuksen päivitystä, jossa muun ohella tarkennettaisiin niitä tahoja, joilta lupaviranomaisen on tarvittaessa pyydettävä malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa koskevasta hakemuksesta lausunto. Valmistelussa on kuultu puolustusministeriötä ja rajavartiolaitosta.

Valmisteilla olevan uuden kaivosasetusluonnoksen mukaan sen lisäksi, mitä kaivoslain 37 §:ssä ja nykyisin voimassa olevan kaivostoiminnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään, lupaviranomaisen olisi jatkossa pyydettävä lausunto rajavartiolaitokselta myös, kun hakemuksen mukaista toimintaa on tarkoitus harjoittaa Suomen aluevesillä tai Rajavartiolaitoksen käytössä olevan alueen läheisyydessä. Lisäksi asetusluonnoksen valmistelussa on katsottu perustelluksi säätää uusi säännös, jonka mukaan lausunto olisi harkinnan mukaan pyydettävä ulkoministeriöltä, puolustusministeriöltä, Huoltovarmuuskeskukselta, Keskusrikospoliisilta ja Suojelupoliisilta, mikäli hankkeen katsotaan vaarantavan laajemmin Suomen kansallista turvallisuutta kaivoksen sijainnista riippumatta.

Kaivosviranomaisen Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) noudattaa toiminnassaan lainsäädäntöä. Tukesin kaivoslain mukainen lupakäsittely perustuu julkiseen kuulemiseen, virallisiin rekisteritietoihin ja päätöksestä tiedotetaan julkisesti. Päätökseen voi hakea muutosta hallintotuomioistuimesta. Malminetsintä on tutkimustoimintaa ja sitä voi tehdä Tukesin luvalla tai maanomistajan suostumuksella. Malminetsintä-alueesta rajataan pois kansallisen turvallisuuden näkökulmasta tärkeät alueet ja puolustusvoimien edustajan kanssa keskustellaan kansallisen turvallisuuden näkökulmien huomioimisesta kaivoslain mukaisessa lupakäsittelyssä. Hakijan täytyy toimittaa kaivoslain edellyttämät asiakirjat, jotka osoittavat, että hakija on oikeutettu hakemaan kaivoslain mukaista lupaa. Julkisen, avoimen kuulemismenettelyn kautta varmistetaan, että ne, joilla on erityistä tietoa hakijoista, voivat toimittaa tiedon Tukesille ennen päätöksentekoa.

Suomi toimeenpanee EU:n henkilöpakotteet välittömästi niiden tultua voimaan. Tämä tapahtuu niin, että ulkoministeriö esittää Ulosottolaitokselle toimeenpanopyynnön aina uuden pakoteasetuksen tultua voimaan, jonka jälkeen Ulosottolaitos selvittää pakotelistoilla olevien henkilöiden mahdollisen toiminnan Suomessa ja ryhtyy tarvittaessa pakoteasetuksen mukaisiin jäädytystoimiin.

Tämän lisäksi EU:n pakoteasetusten mukaisena kansallisena pakoteviranomaisena Ulkoministeriö koordinoi kansallista viranomaisyhteistyötä pakoteasioissa, jonka puitteissa jaetaan tietoja viimeisimmistä voimaan tulleista pakoteasetuksista, mahdollisesta pakotteiden kiertämisestä sekä ylläpidetään tilannekuvaa esimerkiksi Venäjän sotateollisen sektorin intresseistä myös Euroopan strategisesti merkittäville teollisuuden aloilla.

Kaivosprojektin elinkaari malminetsinnän aloittamisesta kaivoksen avaamiseen on pitkä, ja vain pieni osa malminetsintähankkeista johtaa lopulta kaivoksen avaamiseen. Malminetsinnän aloittamisesta voi kulua jopa useita vuosikymmeniä ennen kuin kaivos avataan ja tuotanto voi alkaa. Malminetsintä ei vielä sellaisenaan tyypillisesti tuota toiminnanharjoittajalle merkittävää taloudellista hyötyä, jonka avulla vieras valtio voisi rahoittaa toimintaansa. Kaivostoiminnan taloudelliset hyödyt realisoituvat hankekehittäjille tyypillisesti vasta, jos kaivoslupa, eli oikeus kaivosmineraalien hyödyntämiseen, myönnetään.

Kaivostoiminnan ympäristövaikutuksia hallitaan ensisijaisesti lainsäädännön keinoin. Kaivostoiminnan kannalta keskeisiä ovat esimerkiksi luonnonsuojelulain (9/2023) ja ympäristönsuojelulain (527/2014) säännökset. Sääntelyn perustan muodostaa Euroopan unionin lainsäädäntö. Myös uudessa mineraalistrategiassa käsitellään kattavasti kaivosten ympäristökestävyyteen liittyviä näkökohtia ja niiden edistämistä. Strategiassa Suomen mineraalisektorille asetetaan kunnianhimoinen visio ja sitä toteuttavat kuusi strategista tavoitetta.

Yhdeksi kuudesta strategisista tavoitteista määritettiin ”Vastuullisesti kaikilla kestävyiden alueilla; Taloudellista, ympäristöllistä, sosiaalista ja kulttuurillista kestävyttä edistävien ratkaisujen kehittäminen ja käyttöönotto Suomessa vahvistavat alan hyväksyttävyyttä sekä tukevat vientitoimia ja kansainvälisiä kumppanuuksia.” Tavoitteen toteuttamiseksi strategiassa on määritetty useita toimenpiteitä, joissa on tunnistettu esimerkiksi ympäristösääntelyn kehittämisen merkitys. Strategian mukaan alan vastuullisuutta, hyväksyttävyyttä sekä ympäristön- ja luonnonsuojelun korkeaa tasoa vahvistetaan varmistamalla lainsäädännön ajantasaisuus, esimerkiksi päivittämällä kaivannaisjätesääntelyä vastaamaan EU:n kaivannaisjätedirektiiviä. Lisäksi toimenpiteissä on tunnistettu tarve yhteensovittaa kaivostoimintaa ja luonto- ja ympäristötavoitteiden toteutumista sekä kehittää kokonaisvaikutusten arviointia.

Strategia ohjaa osaltaan hallinnon toimintaa. Käytännön työ joulukuussa 2024 julkaistun strategian toimeenpanemiseksi on käynnistymässä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Ympäristöministeriö osallistui strategian laatimiseen aktiivisesti. Strategian käytännön toimeenpanoon pyritään ministeriöiden ja muiden viranomaisten lisäksi saamaan aktiivista osallistumista myös yksityiseltä sektorilta ja järjestökentältä. Strategiassa onkin tunnistettu kattava määrä toimenpiteitä, joilla pyritään edistämään kaivosalan yritysten sitoutumista ympäristökestävyyden vahvistamiseen myös lainsäädännön vaatimuksia laajemmin.

Helsingissä 22.1.2025

Elinkeinoministeri Wille Rydman

VN/902/2025-TEM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: